

Karl Ove Knausgård

HARCOK

Harcom 6.

A fordítás az alábbi kiadásból készült
Karl Ove Knausgård: *Min Kamp. 6.*
Forlaget Oktober AS Oslo, 2011

A könyv fordítását támogatta a NORLA

Copyright © Karl Ove Knausgård, 2011
First published with the title MIN KAMP. SJETTE BOK in 2011
Hungarian translation © Patat Bence, Schein Gábor, 2021

Végül elküldtem a kéziratot nagybátyámnak, Gunnarnak is. Tíz évvel volt fiatalabb apámnál, azaz még kisleány volt, amikor a bátyja megnősült, és megszületett az első gyereke. Gyerekkoromból úgy emlékszem rá, mint egy húszas éveit taposó fiatalemberre, egészen más volt, mint Apa. Megnövesztette a haját, tudott gitározni, és volt egy húsz lóerős Mercury motorral felszerelt hajója. Egyszer szerzett Yngvének egy autogramot Svein Mathiesentől, a Start focistájától, ami nagy szám volt, és nem lepne meg, ha Yngvének még mindig meglenne valahol. Gunnar olyan ember volt, akire felnéztünk; amikor meglátogattuk a Nagyiékat Kristiansand-ban, mindig reméltük, hogy ő is ott lesz, vagy ha ők jönnek hozzánk, velük tart. Mire kamaszodni kezdtem, megnősült és saját családot alapított, egy sorházban laktak, a nyári szabadnapjait a hétvégi házában töltötte, amit a Nagyiék vettek még az ötvenes években, és amit idővel átvett tőlük.

Viccelődött, mindig volt valami szójáték a tarsolyában, ebben Yngvére hasonlított, és kötelességtudó is volt, a Nagyiék utolsó tíz évében ő meg a felesége segített nekik, amikor kellett. Amint

elkezdtem kicsúszni Apa kezei közül, minden máshoz hasonlóan Gunnar szerepe is megváltozott az életemben. Ő valószínűleg ugyanaz maradt, csak a hozzáállásom változott meg. Mindig rajtam tartotta a szemét. Akkoriban kezdtem írni a helyi újságokba, és észrevettem, hogy nem tetszik neki, hogy így kerülök előtérbe, közben kezdtem elzúlleni, lógtam az iskolából, elég sokat ittam, még hasist is szívtam, és valamiért úgy képzeltem, hogy erről a felháborító kihágásomról, a körülöttem lévőekkel ellentétben, Gunnar is értesült, és a kapcsolatunk feszültté vált. Miután tizennyolc évesen elköltöztem otthonról, évekig csak ritkán találkoztunk, de amikor meglátogattam őket, láttam, hogy a gyerekei teljesen megbíznak benne, félelemnek nyoma sem látszott a szemükben, amit nagyra értékeltem. Huszonéves koromban, miközben Apa egyre inkább az alkohol befolyása alá került, Gunnar a rendezettség és az igényesség jelképévé vált számomra, apámmal ellentétben én ugyanis olyan szerettem volna lenni, és így Gunnart egyfelől valamiféle apaszerepbe, másrészt egyfajta felettes énné emeltem. Ha a konyhapult tele volt üres sörös- és borosüvegekkel, eltűnődtem: mit szólna Gunnar, ha beállítana és meglátná? Ha hónapokon át nem jártam be az előadásokra, arra gondoltam: mit fog szólni ehhez Gunnar? Valahányszor elkövettem valamilyen kihágást, ő bukkan fel a gondolataimban. Ennek nem a személyéhez volt köze, én idéztem elő, de mégsem a semmiből keletkezett: azon a nyáron, amikor az első regényemet írtam, Anyánál laktam Jølsterben, huszonnyolc éves voltam, és egy délután, amikor felmentem Nagymama nővéréhez, Borghild-hoz, hogy a régi tanyasi életről beszéljünk, mivel ezt is fel akartam használni a regényben, Gunnar benézett Anyához, és megdorgálta, amiért olyan lusta, nemtörődöm disznó vagyok, akiből soha nem lesz semmi. Úgy vélte, hogy ha az apám nem törődik velem, akkor anyámnak kell a sarkára állnia, és semmiképp nem szabad bátorítania azt a világtól elrugaszkodott álmat, hogy író legyek. Éreztem az aggodalmát is, és két tűz közé kerültem: egyfelől író akartam lenni, és ezért kész voltam bármit feláldozni, vonzott a határok átlépése, kamaszkoromtól fogva gyűlöltem a polgáriasságot és a visszafogottságot; másfelől a határok átlépése szorongással töltött el, és a polgári, biztonságos lét legalább olyan erővel vonzott; ez volt az egyik fő oka annak, hogy

megnősültem, és hogy egyáltalán egyetemre mentem. Apám nem is törődhetett volna velem kevésbé, ezért amikor Gunnar odajött, és elítélte az életmódomat, valami jót is találtam ebben: őt legalább érdekli, mivel foglalkozom.

És talán ő is vívódott. Amikor Apa meghalt a Nagymama házában, Kristiansand-ba utaztam, takarítottam, és intéztem a temetést, Gunnar egy nap elhívott magához a nyaralójukba, hogy pihenjek egy kicsit, sétáltunk egyet a réteken és az erdőben, és elmesélte, mit jelentett neki Apa, úgy éreztem, közeledik hozzám, és meg akarja osztani velem. Még azon a nyáron újra benézett Anyához, mivel minden nyáron alig néhány óra távolságra nyaraltak, de akkor csak dicsérte Yngvét meg engem, hogy milyen jól kezeltük az apánk halálakor kialakult helyzetet. Néhány héttel később megjelent az első regényem, és minden elromlott. Apám is szerepelt a könyvben, meg apám öccsei is, nem beazonosíthatóan, de elég egyértelműen ahhoz, hogy minden ismerős tudja, kiről mintáztam a szereplőket. Amikor elküldtem a szöveget Gunnarnak, mellékeltem hozzá egy levelet, amelyben az Apával való kapcsolatomról írtam, és arról, hogy mennyire tisztetem Gunnart mint apát. Nyilván azért tettem így, mert sejtettem, hogy érinti majd, és igyekeztem tompítani a reakcióját.

Kikelt magából a könyv miatt, de ahelyett, hogy felhívott vagy levelet írt volna, anyámnak telefonált, hogy lehordjon. Anyám nem volt hajlandó felelősséget vállalni azért, amit teszek vagy írok, közölte, hogy felnőtt ember vagyok, és nem avatkozhat bele. Fél évvel később, miután a regényem elnyerte a Kritikusok Díját, felhívott Gunnar. Éppen akkor vettem át a díjat, egy oslói szállodában voltam, amikor felhívott egy férfi, és olyan néven mutatkozott be, amit nem ismertem fel. A hangja viszont ismerősen csengett, és néhány másodperc múlva rájöttem, hogy Gunnar az, és azon a néven jelentkezett be, amit a regényben az apa egyik öccsének adtam. Gratulálni akart, és azt leszámítva, hogy megkérdezte, ittunk-e egy kis bort is az ünnepléskor, kellemes beszélgetés volt. Legközelebb Nagymama temetésén meg a hagyatéki tárgyaláson találkoztunk, aztán az egyik nyáron, amikor éppen Anyánál voltam Lindával, Vanjával és Heidival, váratlanul becsöngetett, csak be akart köszönni, mondta, kértek kávé, kérdeztem, nem, nem, épp dél felé

tartunk, felelte, csak beugrottunk, legalább leültök egy kicsit, kérdeztem, nem, azt sem, így hát csak álldogáltunk a kertben, és talán három-négy percen át udvariaskodtunk, majd visszamentek a kocsihoz, és továbbindultak. Linda meg a gyerekek fent aludtak a szobában, megkérdeztem, felébresszem-e őket, hogy legalább lássák a gyerekeimet, de Gunnar azt sem akarta, túl nagy gond, majd miután elmentek, csak nevtünk az egészen, mert annyira formális volt, és áthatotta a kötelességtudat.

Így állt a helyzet, amikor készültem elküldeni neki az új regényt. Tudtam, hogy nem fog tetszeni neki, és a gondolata is megrémített, hogy el fogja olvasni. De nem volt mit tenni. Így hát 2009 júliusának utolsó napján, másfél hónappal a regény megjelenése előtt leültem a számítógép elé, és levelet írtam neki.

Kedves Gunnar!

Régen találkoztunk. Remélem, mindannyian jól vagytok. Tavasszal Kristiansand-ban jártam, egy drámaíró-szemináriumon, és gondoltam, hogy beugrom hozzátok, de aztán Ålesund-be kellett repülnöm egy temetésre – Sissel húga, Ingunn halt meg –, és túl sűrű lett a program. Tavasszal Sissel sógora, Magne, Kjellaug férje is meghalt, szóval ez egy nehéz év volt Anyának. Itt, Malmöben viszont minden rendben, mind a három gyerek óvodába jár, és Vanja jövő ősszel iskolába megy, úgyhogy lassan túl leszünk a kisgyerekes évek nehezen.

De nem ezért írok most neked. Az a helyzet, hogy írtam hat ön-életrajzi regényt – három most ősszel, három pedig majd tavasszal jelenik meg –, amelyek életem különböző szakaszairól szólnak, és alapvetően minden név és történet autentikus, azaz amit leírok, megtörtént, ha nem is a legapróbb részletekig ugyanúgy. Az első regény szeptember végén jelenik meg, és két részből áll: az egyik Tveiten játszódik 1985 telén és tavaszán, azaz abban az időben, amikor Anyáék szétköltöztek, és Apa új életet kezdett Unnival, a második pedig az Apa halála utáni napokban, Kristiansand-ban. Az első részben futólag szerepelsz, szilveszterkor elviszel egy barátomhoz, és röviden a másodikban is, amikor Tovével eljöttök, és segítetek rendet rakni és kitakarítani a házban. A rólad kialakuló kép kétségkívül rokonszenves, mivel így gondolok rád,

nem is ez a nehéz és fájdalmas, hanem természetesen az, hogy feltárom a családjunk belső életét, amit sem te nem kértél, sem más. Másfelől viszont ez a könyv rólam és az apámról szól, arról, hogy próbálok megérteni őt és azt, ami vele történt. Ahhoz, hogy ezt megtegyem, muszáj a mélyére hatolnom, leásnom abba a pokolba, amit végül előidézett, amikor nemcsak magát és a házukat, hanem Nagymama utolsó éveit is tönkretette, és mindenki másnak is fájdalmat okozott maga körül. Miért tette? Mi juttatta el odáig? Vajon mindez megvolt benne már gyerekkorunkban is? Nem tudom, tudod-e, de apám vasmarokkal tartott fogva egész életemben, még a halála után is, és ha az én történetemet akarom elmesélni, akkor ebben kell kutakodnom. Az, hogy a történet néha érint másokat is, és főleg téged, rettenetesen zavar, ugyanakkor nem találtam más lehetőséget. Az összes pusztulást és rémületet, amiről írok, egyedül Apa okozta, senki más nem volt hibás, de nem tudom bemutatni anélkül, hogy ábrázolnám a kontextust is, amelyben történt. Ez van. A napokban mindenkinek elküldöm a kéziratot, aki szerepel benne. Yngve már elolvasta, és Anya is. Most tehát elküldöm neked is, csatolom ehhez az e-mailhez. Ha szeretnéd, hogy megváltoztassam a neved, és anonimizáljam a háttérdat, természetesen megteszem. Ez igazán nem okozna gondot, az igazi probléma inkább abban rejlik, hogy valaki egyszer csak előhúzza, és megmutatja mindazt, amit nem szeretnél háborgatni. Ismét csak azt tudom mondani, sajnálom, de az én apám volt, az én történetemet mesélem el, márpedig az sajnos ilyen.

Minden jót:

Karl Ove

Az első néhány napban óránként többször is megnéztem az e-mailemet. Valahányszor megcsörrent a telefon, szorongani kezdtem. De nem történt semmi. Ezt jó jelnek fogtam fel: elolvasta a regényt, és alaposan végiggondolja, mit akar mondani, és hogyan reagáljon. Vagy ez, vagy éppen a nyaralóban van.

Csak az ötödik nap hallottam felőle. Amikor megláttam a nevét a beérkező levelek között, felálltam, és kimentem a teraszra, elszívtam egy cigit, és bátorságot gyűjtöttem. A gyerekek óvodában voltak, a lakásban csend honolt, a városból csak a szokásos hangzavar

hallatszott fel. A legrosszabb, ami történhet, gondoltam, hogy megharagszik rám, mert arról írtam, amiről. De majd elmúlik. Túl kell lenni rajta, és el fog múlni.

Ami történt, megtörtént. Nem csupán arról volt szó, hogy eldöntöttem, hogy ezt akarom, hanem több mint egy éven át ennek az elhatározásnak a szellemében dolgoztam. Egyetlen ember akarata nem fogja tudni megváltoztatni.

Így gondolkodtam. De nem így éreztem. Azt éreztem, amit kiskoromban, amikor valami rosszat tettem. Attól féltem, hogy Apa megharagszik rám. Ennél rosszabb nem létezett. Amikor felnőttem és elköltöztem otthonról, a félelem mindig velem maradt, és én mindent elkövettem, hogy elő ne törjön. Apa már nem volt a közelemben, a dühétől való félelmemet másokra vetítettem ki: húszévesen halálosan féltem attól, hogy mások megharagszanak rám. Sosem szűnt meg ez az érzés. Amikor harminchárom évesen otthagytam mindent, és Stockholmba költöztem, még mindig megvolt bennem az a félelem. Akkor ismerkedtem meg Lindával, akitől később gyerekeim is születtek, heves természetű volt, gyakran méltatlanul fakadt ki rám, de hagytam magam megfélemlíteni, azonnal elfogott a rémület, ha bármennyire is megemelte a hangját, és egyedül arra tudtam gondolni, hogy el kell mulasztanom valahogy. Még negyvenévesen, 2009 augusztusának egyik délelőttjén, a teraszon ülve is attól féltem, hogy valaki megharagszik rám. Ha okot adtam rá, annyira megijedtem, és olyan fájdalmat éreztem, hogy nem tudtam, hogyan fogom túlélni.

A folyamatos félelem, hogy valaki megharagszik rám, a gyermek félelme volt, nem a felnőttek világába való, ott igazából elképzelhetetlen is lett volna, de én valahogy sosem ugrottam meg azt az akadályt, sosem nőttem fel és keményedtem meg, így a gyermeki érzés tovább élt a felnőtt ember lelkében. A felnőtt ember – azaz én – teljesen a gyermeki érzés hatalma alatt állt, ami néha annyira fájt, hogy alig bírtam elviselni, miközben tudtam, hogy felnőtt vagyok, és az érzés és minden, ami ehhez kapcsolódik, méltatlan hozzám. Hogyan alakulhatott így? Ha az énem erős, egészséges és magabiztos lett volna, mondhattam volna, hogy ezt teszem, és vállalom érte a felelősséget, és ha valaki máshogy látja, az nem rám tartozik. Ha konfrontálódni akarnak, akkor konfrontálódok. De nem

volt ilyen erős és egészséges énem, nem volt biztos magában, és teljesen mások gondolatai és véleménye köré volt felépítve. Hogy én mit gondoltam, az másodlagos volt. Továbbra is abban a világban éltem, amelyet Apa alakított ki nekem, amelyben minden, amit tettem, lényegében arra irányult, hogy ne tegyek semmi rosszat. Hogy mi a rossz, azt nem szabályok rögzítették, mindig az számított annak, amit ő éppen rossznak talált. Ezeket a viszonyokat vetítettem ki a felnőtt életemre, ahol már csak bennem voltak jelen, valójában nem léteztek. Apa akkor már nem élt, tizenegy éve halott volt. Mindezt pontosan tudtam, de a tudat nem segített rajtam, az érzés áthatolt a bizonyosságon, és azt csinált, amit akart. Mindössze annyit tettem, hogy elfogadtam és elviseltem.

Felálltam, és bementem a hálósobába, ahol az internetkapcsolattal rendelkező számítógép volt. Megnyitottam az e-mailt. Rövid volt, nem kellett aggódnom miatta.

Szia Karl Ove.

Leszel szíves elküldeni a kapcsolattartó(i)d e-mail-címét annál a kiadónál, amelyikkel kapcsolatban állsz.

Gunnar

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben, 2021-ben
Felelős vezető Vadász Katalin igazgató

Kontrollszerkesztő Szöllősi Adrienne
Felelős szerkesztő Rostás Eni
Kézirat-előkészítő Balogh Emerencia
Korrektor Hradeczky Moni
Műszaki vezető Takács Klári
A kötetet Pintér József tervezte
Kiadványszám 8927
Kner Antikva betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3501 6
össz. ISBN 978 963 14 3292 3